

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

В умовах проведення антитерористичної операції в східних областях України та в умовах соціально-економічної нестабільності проблеми людини постали з новою гостротою, а відповідно й зросла роль соціального працівника. Потреба у кваліфікованих фахівцях соціальної сфери змушує більш вдумливо підійти до розгляду всіх тонкощів професійної діяльності людини і на цій основі здійснювати підготовку спеціалістів з урахуванням вимог конкретної професії до особистісних і психофізіологічних характеристик.

Сучасні науковці підкреслюють значущість реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці соціальних працівників. Питання формування професійної компетентності соціального працівника висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних учених – В.Бочарової, А.Ляшенка, А.Капської, О.Карпенко, І.Мельничук, І.Миговича, В.Поліщук, Є.Холостової, Н.Шмельової та ін. Компетентнісний підхід передбачає формування й розвиток у студентів здатності до практичних дій, вміння застосовувати набуті знання і досвід у професійній діяльності.

У структуру професійної компетентності соціального працівника входять такі види компетенцій, як: функціональна (професійні та спеціальні педагогічні знання й уміння, способи діяльності); нормативно-правова (знання нормативно-правової бази яка регулює діяльність соціальної сфери); соціальна (відповідальність за результат своєї праці, прагнення до суверенності); комунікативна (вміння узгоджувати свої дії, обирати оптимальний стиль спілкування тощо) [4, с.23].

Серед найважливіших якостей соціального працівника як особистості і фахівця виокремлюють мотивацію опанування професією; практико-

гуманістичну і професійну спрямованість; професійно-ціннісні орієнтації; особистісний потенціал; фахово зумовлені (значущі) якості; професійну культуру; індивідуальний стиль поведінки; професійну компетентність і потребу в досягненні професіоналізму [3, с.9].

З психологічних характеристик можна виокремити комунікабельність, соціабельність, пластичність, сенситивність, емпатійність тощо, а також уміння виробити свій стиль діяльності та поведінки, який сприятиме фаховому й особистісному становленню.

Стиль людини – інтегральна характеристика формально-динамічної сфери індивідуальності, що проявляється в наданні суб'єктом переваги певній формі взаємодії з фізичним (предметним) і соціальним (комунікативно-символічним) середовищем [1, с. 468].

Необхідними психолого-педагогічними умовами, які можуть забезпечити реалізацію взаємозв'язку індивідуально-типологічних властивостей та стилю діяльності майбутніх соціальних працівників, нами виокремлено такі: забезпечення системності методів, прийомів, форм роботи, які зумовлюють цей зв'язок; формування адекватного сприйняття навколишнього середовища і себе в ньому; підвищення статусу чуттєвого пізнання світу у всіх сферах діяльності студентів (навчальній, спілкування, відпочинку) з метою збалансування проявів індивідуально-психологічних якостей та їх впливу на поведінку і діяльність; створення належного емоційного фону в процесі навчання, спілкування з викладачами, батьками та ровесниками з метою створення адекватної системи відносин і комунікації з оточуючими; стимуляція розвитку навичок саморегуляції студентів; підкреслення необхідності самовиховання та його значення для життєдіяльності; використання прикладів із життя відомих людей, значущих сучасників із метою підсилення діяльності з самовиховання та самоорганізації молоді; впровадження доречної інтеграції виховних заходів із метою освоєння студентами певних моделей поведінки; формування системи відповідностей поведінки рольовим очікуванням; системне включення студентів у суспільно-значущу діяльність для посилення розвитку їх

адаптивних властивостей.

Ці умови стали підґрунтям для розробки моделі реалізації взаємозв'язку індивідуально-психологічних властивостей та стилю діяльності і поведінки студентів, яка передбачає висхідний поетапний рух: створення довірливої атмосфери і сприйняття себе та інших, розкриття й розвиток особистісних ресурсів / особистісного потенціалу кожного студента (емоційна сфера, індивідуально-типологічні особливості), розвиток життєво необхідних навичок (спілкування, конструктивного виходу з конфліктних ситуацій, подолання ситуацій, пов'язаних із ризиком а також системне включення студентів у виконання певних завдань на кожному етапі роботи). На основі розробленої моделі визначені такі шляхи реалізації взаємозв'язку індивідуально-типологічних властивостей та стилю діяльності: корекція прояву темпераментальних властивостей, що перешкоджають ефективній діяльності; корекція поведінки студентів як основа трансформації результатів сприймання навколишнього; інтеграція індивідуального та диференційованого підходів до формування навичок саморегуляції та самовиховання; формування ціннісного ставлення до себе, інших людей, свого здоров'я, життя, життєвих цінностей і мети.

Виходячи з розуміння необхідності вивчення студентами власних психологічних властивостей та формування на їх основі свого власного стилю діяльності постало питання пошуку шляхів впровадження цієї моделі в навчально-виховний процес факультету.

Тому, для реалізації заходів із формування стилю діяльності студентів було обрано заняття з навчальної дисципліни «Самоорганізація особистості». Одним із показників розвитку самоорганізації є відповідність життєвих виборів (професії, друзів тощо) індивідуальним особливостям особистості. Невідповідність обраної професії і наявних здібностей, прийняття стилю життя і діяльності, не забезпечених особистісними якостями, суспільним становищем, - все це ознака відсутності або низької самоорганізації. Адже самоорганізація - інтегральна сукупність природних і соціально набутих властивостей, втілена в

усвідомлюваних особливостях волі й інтелекту, мотивах поведінки і реалізована в упорядкованості діяльності та поведінки [2, с. 407].

Як бачимо, важливим чинником формування стилю поведінки і високого рівня самоорганізації виступають індивідуально-психологічні властивості особистості. Тобто, наскільки людина спроможна виробити свій стиль діяльності – настільки вона зможе досягти успіхів як у професійному зростанні, так і в самоактуалізації.

Виконане дослідження не вичерпує всієї глибини розглянутої проблеми. Перспективні напрями її подальшої розробки вбачаємо у дослідженні шляхів подальшої оптимізації підготовки студентів до взаємодії з соціальним довкіллям на шляху їх професійного становлення.

Список використаних джерел:

1. Либин А. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций : учеб.пособ.– 4-е изд., доп. / А.Либин– М: Эксмо, 2006.– 544 с.
2. Психологический словарь / под общ. ред. Ю. Неймера.– Ростов-на-Дону, 2003. – 640 с.
3. Савіцька В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності на засадах праксеологічного підходу : автореферат дис ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вікторія Василівна Савіцька _ – Рівне, 2015 . – 20 с.
4. Соціальна робота : Менеджмент соціальної роботи : навчальний посібник / Андрущенко В.П. (керівник), Бех В. П., Лукашевич М. П. та ін. - К.: ДЦССМ, 2003 // Соціальна робота. Книга 7. - 372 с.